Тоді, у 1933-му, я ходив у третій клас. Зимою у школі під час великої перерви нам, учням, давали по тарілці ріденької бевки. Бевка — це таке пійло з борошна, рідка страва з крупів, бовтанка. Іноді, зо два рази, на тиждень, ще й перепадало по шматочку глевкого хліба.

Та не кожного у школі підгодовували. На тарілку бевки мали право діти робітників, бідних селян і сироти. Якщо хлопчик чи дівчинка із середняцьких сільських сімей, хоч ті родини й були багатодітними, їх відганяли від столів.

У паралельному класі вчилися сестри-близнючки, здається їх звали Галею і Вірою. Вони були такі ж худенькі, як усі ми, але ніколи не хлепали бевки їх завжди можна було бачити у куточку, за дверима. Дівчатка, чекали, поки вийдуть із-за останнього стола учні, і тоді вони підбігали до мисок, хапали їх двома руками, ї, наче голодні кішки, вилизували залишки бовтанки. Страшно було дивитися, як із кістлявих ротиків виска-кували довгі сині язики, що нагадували ящірок чи змій, і кидалися на бевчані краплі, розгублені дітьми по столах і деяких мисках.

Якось я сьорбав ту несмачну юшку крізь зуби, чогось не хотілося їсти. Мабуть, тому, що поруч стояли сестри-близнючки і голодними блискучими оченятами проводжали кожну ложку у мій рот.

Я облизав ложку і покликав дівчаток:

— Підійдіть сюди.

Вони покірно наблизились. Я простягнув ложку Галі і порадив:

— Один раз сьорбаєш ти, а другий — Віра. Зрозуміли?

— Ага,— сказала дівчинка, схопила ложку, набрала з тарілки юшки і залпом проковтнула. Тоді знову зачерпнула ложку і чесно понесла до сестриного ротика. Через кілька хвилин дівчатка виміряли бевку. Тоді Галя ще вилизала тарілку так, що й мити її не треба було.

Коли наступного дня я знову поділився бевкою з ученицями, то до нас підійшла піонервожата і сердито крикнула:

— Ти навіщо годуєш вовченят?! Якщо так робитимеш, то й тобі не дамо їсти. Втямив?

— Ні, не втямив, — буркнув я вперто.— Чого всім дають бевку, а Галі і Вірі — ні?

— А ти хіба не знаєш, де їхній батько? — грізно наступала на мене рудоволоса.

— Не знаю, — сказав, бо й справді нічого не знав про дівчаток.

— Їх батько — куркуль, у Сибірі він. Зрозумів?

— А дівчатка не хотять їсти?— не здавався я, бо слово "куркуль" для мене означало те саме, що й "колгоспник". І те, і друге були новими словами у нашій тодішній шкільній мові.

На другий день дівчаток у їдальні не було. Я шукав їх очима, не їв бевку, бо думав, що таки прийдуть вони. Шматочок хліба, який дали мені, заховав у кишеню. Це для Галі й Віри заховав, бо сподівався таки зустріти їх, голодних.

І зустрів. Вони стояли у довгому коридорі біля вікна і плакали і з голоду, і від образи, розтираючи худенькими, що аж просвічувалися на сонці, рученятами сльози на запалих щічках.

Мені їх стало так жалко, аж щось здавило у грудях. Зупинився коло них, проковтнув якийсь клубок, що був застряв у горлі, і пошепки запитав:

— Чого ви не прийшли у їдальню?

— Нас... нас...—давилася сльозами Віра, — не пустила піонервожата... Гнала нас, як... як шкідливих кошенят...

Я витягнув з кишені окрайчик, розломив його навпіл і простягнув сестрам. Але вони не поспішали брати хліб.

— Чого ж ви? — здивувався я. — Свою бевку з'їв, а це вам приніс... Беріть же...

І лише після повторного мого прохання Віра і Галя, оглянувшись, як наполохані зайчатка, наважились узяти простягнені шматочки черствого хліба.

Після бевки нам ще давали у залізних кухлях підсолоджений окріп, який забарвлювали замість чаю спаленим цукром. Окріп я сам випивав, з'їдав що-небудь, що мама давала з дому, а бевку переливав у кухоль і під полою виносив з їдальні дівчаткам. Так я підгодовував їх зо два тижні.

Вже почало розвеснятися, дружно танув сніг, і голодні люди повеселішали: надіялись на зелень, на коріння, на листя. А моїх дівчаток у школі не було вже декілька днів. Тоді я пішов до бечників і запитав, чого не ходять до школи Галя і Віра. Білявий хлопчик сумно промовив:

— Вони з голоду попухли. Може, вже й померли. Бо їх мама теж лежала спухла.

— А ти знаєш, де вони живуть? — запитав малого.

— Знаю.

— Підеш зі мною до них після уроків?

— То недалеко від моєї хати. Як треба, то й піду.

І шматок хліба, і кухлик захололої бевки, і картопляник, що дала мати до школи,— все те я тримав під партою до кінця уроків і не виходив з класу під час перерв, щоб хто-небудь не полакомився подарунком для сестричок. А їстоньки ж хотілося! Особливо, коли сполоскав порожні кишки окропом. На шостому уроці намацав під партою хліб, вже почав ламати, та схаменувся. Мабуть, не з'їв тоді окрайця, бо раптом учителька викликала до дошки.

Як тільки закінчився урок, то я зразу вибіг на подвір'я. Там на мене вже чекав білявий хлопчик, Грицько.

Йшли мовчки. Ще здалеку побачили навстіж відчинені ворота і хатні двері. З подвір'я віяло смутком і запустінням. Крім хати, не було жодної будівлі, лише засмічені місця, з яких уже позлазив сніг, свідчили, що колись там стояли чи хлів, чи стодола, чи комора. Недалеко від воріт висвічувала акуратними цямринами криниця, якою, мабуть, користувалися і сусіди, бо жолоб тягнувся вздовж плота на вулиці.

Сонечко пригрівало, було саме в зеніті. Ми зайшли на подвір'я, постояли, прислухаючись, і, боязко оглядаючись у якійсь злісній тиші, переступили сінешний поріг.

Із хати до сіней двері теж були відчинені. Там теж тихо, крізь маленькі віконечка до кімнати ледь заглядали сонячні промені.

Я зайшов до хати, оглянувся — не побачив жодної живої душі. Не було і меблів — ні стола, ні ліжка, ні скрині, ні стільця, як мали ми вдома. Лише вздовж стіни тяглася довга вузька лава, висів порожній мисник, а

на стіні чорніли кілька ікон. Ще коло лави на долівці розстелена перетерта солома, на якій валялися подерта верета, щось подібне на подушку і ще невідомого призначення лахміття.

Несподівано хтось заворушився на лежанці. І вчувся з напівтемноти кволий-прекволий старечий голос:

— Хто там, люди добрі?

— Добрий день, — привітався я і ступив кілька кроків до лежанки, де у смердючому ганчір'ї лежала з висохлим лицем бабуся. Мені стало страшно, і я ледь не впустив на долівку кухлик з бевкою.

— Хто ти, хлопчику? — простогнала старенька.— Чи не янгол з неба прилетів по мою душу?

— Ні, я із школи йду, — пробелькотів я, простягаючи кухлик.— Ось бевка. Приніс Вірі і Галі.

Бабуся застогнала, спробувала сісти, але не змогла. Насилу повернулася і тихо заплакала:

— Нема вже ні Галі, ні Віри... Нема і їх матері... Нині вранці забрали їх люди і поховали на цвинтарі...

Не було з чого труни зробити... Хоч би одну на троїх... А мене ще Бог не забрав до себе... Ще киваюся, любий хлопчику...

Мене щось здавило у горлі. Я почав хапати ротом повітря. Тремтячими руками поставив коло бабиної голови кухлик з бевкою, шматок хліба і картопляник. Старенька щось говорила, а з моїх очей цюрком текли сльози.

Я позадкував до відчинених навстіж дверей, звідки віяло холодом, і наштовхнувся на Грицька, який голосно плакав...

Не пам'ятаю, як тоді добіг додому. Але не забулося, що прохворів усю весну... А одужувати почав, коли поїв лісових суниць.

Тоді я, як пізніше розповідала мати, витягнув обидві ноги з могили.